

УНИВЕРЗИТЕТ У НОВОМ САДУ

ОБРАЗАЦ - 11

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

УПУТСТВО ЗА ПИСАЊЕ ИЗВЕШТАЈА О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Кандидат: Мр МАЈА ПЛАВШИЋ

Тема: "КЊИЖЕВНА ДИСПЕРЗИЈА БОРИСЛАВА МИХАЈЛОВИЋА МИХИЗА"

(Свака рубрика мора бити попуњена)

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
<p>1. Датум и орган који је именовео комисију: 12. 02. 2016, Наставно-научно веће Филозофског факултета у Новом Саду</p> <p>2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:</p> <p>-др Гојко Тешић, редовни професор за ужу научну област Српска књижевност и јужнословенске књижевности са теоријом књижевности, изабран у звање 24.12. 2010, Филозофски факултет у Новом Саду, ментор</p> <p>-др Славко Гордић, редовни професор – професор емеритус, за ужу научну област Српска књижевност и и јужнословенске књижевности са теоријом књижевности, изабран у звање 19.06. 1996, Филозофски факултет у Новом Саду</p> <p>- др Михајло Пантић, редовни професор за ужу научну област Српска књижевност, изабран у звање 25. 11. 2009, Филолошки факултет у Београду</p>
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
<p>1. Име, име једног родитеља, презиме: Маја (Милош) Плавшић</p>

2. Датум рођења, општина, република: 25. јула 1981, Сарајево, Босна и Херцеговина
3. Датум одбране, место и назив магистарске тезе: 1. јула 2010, Филозофски факултет у Новом Саду, "Растко Петровић – теодицеја, космодицеја, антроподицеја"
4. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука: Књижевне науке – Српска књижевност XX века

III НАСЛОВ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ: "КЊИЖЕВНА ДИСПЕРЗИЈА БОРИСЛАВА МИХАЈЛОВИЋА МИХИЗА"

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Докторску дисертацију "Књижевна дисперзија Борислава Михајловића Михиза" чини следећи садржај (без табела и графикана):

1. Увод.....	3
2. Михизова поезија – <i>На лево круг</i>	12
3. <i>Дизање у звезде и набијање на колац</i>	20
3.1. Српска књижевна традиција уочи и након Другог светског рата.....	20
3.2. Бранко Радичевић као лучоноша Михизове <i>вертикале</i>	33
3.3. Први критички прикази.....	43
3.4. Шта је задатак књижевне критике.....	52
3.5. Дани „Нина“.....	61
3.5.1. Књижевни разговори.....	90
3.6. Миодраг Павловић и Васко Попа.....	94
4. Синтеза и анализа у књигама <i>Од истог читаоца и Књижевни разговори</i>	105
4.1. Иво Андрић – <i>Профил окренут прошлости, лице окренуто свету</i>	110
4.2. Десанка Максимовић – <i>Јабуке бранице</i>	119
4.3. Борислав Михајловић и Марко Ристић – <i>Ни Јанко, ни Марко</i>	122
4.4. Војвођански космополитизам.....	132
5. Књижевни прикази објављени изван часописа „Нин“.....	143
5.1. Портрети једне епохе кроз Михизову <i>грандилоквентну</i> дисперзију.....	159
6. Антологичарска одговорност.....	184
7. Есејистика и прелазне врсте.....	190
8. Михизова аутобиографија – <i>rebus privatis, rebus publicis</i>	198
9. Драмско стваралаштво Борислава Михајловића Михиза.....	207
10. Закључак.....	216
Прилог 1 – Индекс имена.....	222
Прилог 2 – Литература.....	227

Навести кратак садржај са знаком броја страна поглавља, слика, шема, графикана и сл.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Докторска дисертација под називом *Књижевна дисперзија Борислава Михајловића Михиза*

има десет поглавља и два прилога (индекс имена и литература).

У уводном поглављу кандидаткиња образлаже тему и описује циљ истраживања, потом и резултате које је остварила. Основни циљ мр Маје Плавшић је био да својим истраживањима стекне потпуни увид у раусту грађу (по листовима, часописима – и једним делом у књигама), па тек онда да након позитивистичког увида у разнородну, расуту, грађу приступи интерпретацији како би у контексту (као ауторском, тако и у националним оквирима) дошла до резултата који нам убедљиво дефинише како поетику, тако и естетику Борислава Михајловића. Студија је утемељена на хронолошком ишчитавању Михизове текстуалне производње од његових раних почетака па до времена тзв. свођења у рачуна у текстовима аутобиографске природе – у чувеним *Аутобиографијама о другима*.

У другом поглављу под насловом "Михизова поезија – *Налево круг*" аутрока у раној стваралачкој указује на различита интересовања: од поезије с којом улази у књижевност (објављивану у листовима и часописима, а потом сабраној у збирци под сасвим једноставним, најчешћим у српској књижевности, *Песме* (194/), потом се хвата укоштац са критичком стваралачком праксом. Ипак, кандидаткиња с правом указује на невелики значај Михизовог песничког опуса, али уочава и неке елементе поетике овог писца: опчињеност поезијом Бранка Радичевића утицајног српског романтичара и на поетске токове и у временима тзв. модернистичке поезије, па тако ће овај песник постати једно од првих Михајловићевих критичарских интересовања. Такође, у збирци *Песме* присутни су и мотиви завичаја, путовања, али и мотиви социјалне поезије да би на крају све резултирало чувеном песмом, програмског карактера *Којим смером* која је својим одређењем и нека врста бунта против стања у српској књижевности касних четрдесетих и почетком педесетих година 20. века. Ова песма је и нека врста објаве Михизовог оштрог критичког пера којим ће се борити за праве књижевне вредности у времену када је литература морала, по партијском налогу, да служи политици и идеологији.

Треће поглавље под насловом "Дизање у звезде и набијање на колац" има шест посебних тематских целина. У овом поглављу најизразитији је хронолошки принцип који је кандидаткиња применила приликом својих истраживања. Да би што прецизније објаснила прилике у којима Борислав Михајловић у српску књижевну мисао уноси изразите новине својим критичким рукописом ауторка се с разлогом враћа у књижевно-историјски контекст после Првог светског рата јер је то раздобље било и предмет критичког преиспитивања и

овог критичара. Оно што је занимљиво, кандидаткиња истиче и тзв. скретања литературе ка идеологији и утилитарности истичући спорове, сукобе и ратове на тзв. *књижевној левици* чији су рецидиви били јаки и након Другог светског рата. Два главна актера сукоба на књижевној левици били су Мирослав Крлежа и Марко Ристић и они ће имати водећу улогу и у књижевности после Другог светског рата. И Крлежа и Ристић ће бити главни креатори књижевне политике и у послератним годинама – и то је заправо наставак тзв. *сукоба на књижевној левици*. Оно што је свакако и за самог Михиза било и најинспиративније јесте сукоб модерниста и реалиста крајем четрдесетих, превасходно педесетих година, где ће овај критичар, заузети неутралан став залажући се искључиво за вредност и модерност у књижевности. Кандидаткиња мр Маја Плавшић овде нарочито подвлачи да се Михајловић пишући за *НИН* јасно залагао за младе писце, стварајући тако сопствену *вертикалу* чији је темељ био Бранко Радичевић, а врхови Црњански, Андрић, Пекић, Десанка Максимовић... С друге стране Михајловић је сматрао да је кључни чинилац модерности и укореењеност у традицију Поред тога што је Михајловић увек предност давао импресији насупротив теоријским експликацијама о конкретном књижевном делу – мр Плавшић указује на још једну, најпретежнију новину критичког рукописа Борислава Михајловића по коме је књижевна критика пре свега литература па тек онда наука. То је, неспорно, став који Борислава Михајловића издваја у први план критичке праксе импресионистичког типа. Пишући о Бранку Радичевићу, кога ауторка назива лучоношом Михајловићеве *вертикале* критичар развјава неке овештале истине о Радичевићу и истиче неколико сасвим другачијих тумчења како Радичевићевог дела, тако и епохе у којој је оно настајало, посебно однос према српском грађанском песништву XVIII века. Следе први критички прикази који ће потврдити Михајловићеву поетику у смислу укореењености у традицији, употреби језика, посебно код Лалића, увођење младих писаца на књижевну сцену те истанчан слух за препознавање књижевних вредности у правом тренутку. Ауторка наглашава и Михајловићев став о томе шта је заправо задатак књижевне критике и како она може да допринесе стварању вредних дела у српској књижевности. Посебна вредност ове дисертације је у брижљивом, скрупулозном и детаљном опису и тумачењу критичког активизма на страницама једног од најугледнијих недељних листова *НИН* у периоду од 1951. до 1956. године када Борислав Михајловић престаје с писањем тзв. дневне књижевне критике. Ауторка јасно истиче критичарев слух за новину, храброст да се изрекне суд иако то каткад није било пожељно; с друге стране с јаким аргументима истиче и важну, каткад и пресудну, улогу дневног и генерацијског критичара какав је неспорно био, поред Зорана Мишића, и Борислав Михајловић Михиз.. Посебан акценат је стављен на препознавање и афирмисање поезије

Миодрага Павловића и Васка Попе у тренуцима када су обојица објављивали своје прве песме и прве песничке књиге (Павловићеве песничке књиге *87 песама* и *Стуб сећања*, потом Попине *Кора* и *Непочин.поље*) које су у свом поетичком радикализму биле превратничке, па самим тим и предмет жестоких оспоравања – махом с идеолошким предзнаком. .

Четврто поглавље под насловом "Синтеза и анализа у књигама *Од истог читаоца* и *Књижевни разговори* посвећено је периоду када се Михајловић повлачи из недељника *НИН* и начину на који је остао на сцени са својим препознатљивим критички активизмом који је подразумевао полемичку и памфлетску обојеност критичког рукописа посвећиваног претежно великим делима српске књижевности шездесетих и седамдесетих година. Књиге *Од истог читаоца* и *Књижевни разговори* јесу михизовска синтеза његовог критичарског рада овог књижевника јер тако антологијски сабрани радови дају једну сасвим нову слику о значају критичарског активизма Борислава Михајловића. Посебну пажњу мр Маја Плавић посвећује интерпретацији Михајловићевих текстова посвећених стваралаштву Иве Андрића, Десанке Максимовић и Марка Ристића. Посебна целина четвртог поглавља посвећена је Михајловићевом вредновању књижевне праксе са простора Војводине, одакле и сам потиче, за који му је често спочитавана превелика благонаклонст.

Пето поглавље рада носи наслов "Књижевни прикази објављени изван часописа *НИН*". У овом поглављу кандидаткиња анализира оне есеје и критичке приказе који су објављивани после Михајловићевог напуштања *Недељних информативних новина*, као и они који су настајали касније у временима када је било владајуће мишљење да се Борислав Михајловић више не бави књижевном критиком. Ово поглавље показује управо супротно јер доноси Михајловићеве есеје о Бранку Ћопићу, Владану Десници, Милораду Павићу, Александру Поповићу, Душану Матићу, али и спорни текст о књизи *Ђаволи долазе* Миодрага Булатовића.

У овој поглављу је разматрана и књига *Портрети* у којој Михајловић пристрасно, с програмским изазовом, сабира текстове које је с нарочитом врстом посвећености исписивао и објављивао о писцима и књигама које је волео и у тим текстовима манифестовао је неку врсту своје, *михизовске искључивости*. Истичу се есеји, текстови и критике о Антонију Исаковићу, Добрици Ћосићу, Слободану Селенићу, Момчилу Настасијевићу, Меши Селимовићу, Бори Ћосићу, Драгославу Михаиловићу, Милошу Црњанском, Данилу Кишу, Брани Црнчевићу, Миловану Данојлићу, Матији Бећковићу и Бориславу Пекићу, што ауторка ове дисертације подвлачи као доказ да је Михајловићево критичарско перо остало итекако живо и

темпераментно и после педесетих година. И у овом читању уочава се *поетика дисперзивности*, донекле и поетика недоследности.

Шесто поглавље је "Антологичарска одговорност". У њему мр Маја Плавшић разматра значај антологије *Српски песници између два рата*, коју је Михајловић саставио 1956. године. Кренувши од интригантног наслова и текста који служи уместо предговора, кандидаткиња подвлачи значај ове антологије као творевине која директно наставља српску књижевну традицију тамо где је Богдан Поповић стао са својом антологијом. Ипак, овде морамо указати и на чињеницу која говори и супротно од става мр Маје Плавшић. Чини нам се да нема поетичких подударности у схватању модерности између Богдана Поповића и Борислава Михајловића. Чак би се могло говорити о Михајловићевој провокативној рехабилитацији *модерниста* после Првог светског рата који су у педесетим годинама били означени као негативне књижевне чињенице с тзв. десним идеолошким предзнаком.

Седмо поглавље "Есејистика и прелазне врсте" посвећено је есеју као слободној стваралачкој форми у Михајловићевој стваралачкој радионици. Мр Маја Плавшић у својој интерпретацији полази од саме дефиниције есеја, те закључује да је Михајловић увек и писао есејистичке текстове, али и оне текстове који излазе из оквира есејистичког писма и залазе у просторе имагинације и саме уметности те на тај начин најављују пишчев искорак у свет драмског стваралаштва, а касније и у свет аутобиографске прозе.

Осмо поглавље рада под насловом "Михизова аутобиографија – *rebus privatis, rebus publicis*" не прати хронолошки приступ раду јер критичарева аутобиографска проза последњи је чин у његовом опусу, већ кандидаткиња у овом поглављу следи једну другачију нит, а то је она прозна, полазећи од Фрајеве дефиниције аутобиографије Михајловићева мемоарска проза измиче мемоарским узусима, правилима, канону и прераста у приповедну прозу. У овом поглављу ауторка указује на чињенице о настајању ове прозе која је често називана сведочанством о једној епохи.

Девето поглавље под насловом "Драмско стваралаштво Борилсава Михајловића Михиза" бави се драмским опусом овог књижевника иако сама ауторка наглашава да је то само у општим цртама с намером да осветли Михајловићеву поетику, што и јесте и основна намера овог рада. Кандидаткиња мр Маја Плавшић се у својој анализи се бави свим Михајловићевим драмама да би закључила да се његови драмски текстови темеље на истим

постулатима као и све његово свеупуно сваралаштво: однос према традицији и националној историји, књижевно-историјска перспектива из које произилази ауторова поетичка *вертикала* од Бранка Радичевића до Пекића и Киша, однос према садашњости и савремености, као и критика савремене књижевности кроз лекције из историје.

Последње десето и закључно поглавље доноси сумирање свих изнетих претпоставки и теза у раду и на један концизан начин их сумира закључујући да Борислав Михајловић има своју, специфичну *михизовску поетику*, значајан опус и да завређује да се његово дело и личност уврсти у вредносно релевантан, канонски, корпус српске књижевности XX века.

VI Списак научних и стручних радова који су објављени или прихваћени за објављивање на основу резултата истраживања у оквиру рада на докторској дисертацији

уз напомену: Таксативно навести називе радова, где и када су објављени. У случају радова прихваћених за објављивање, таксативно навести називе радова, где и када ће бити објављени и приложити потврду о томе.

Докторанткиња мр Маја Плавшић је у оквиру рада на докторској дисертацији на основу спроведених истраживања објавила само један рад:

"Заувек обележен сопственом речју" је текст ауторке Маје Плавшић о Бориславу Михајловићу Михизу који представља предговор у књизи *Библиографија Борислава Михајловића Михиза*. Предговор првој објављеној књизи о Бориславу Михајловићу Михизу је, заправо, и део уводног текста из докторске дисертације ове ауторке под насловом "Књижевна дисперзија Борислава Михајловића Михиза". Овимј текстом ауторка смешта личност и дело једног од најчитанијих књижевних критичара српске (и југословенске) књижевности XX века у корпус писаца који су обележили савремену српску књижевност, иако му је то место често неправедно оспоравано. Сагледавајући критички, а касније и књижевни рад кроз драму и драматизације, па и аутобиографске записе овог критичара, ауторка текста даје нам потпуни пресек на основу кога се јасно може сагледати Михајловићева значајна улога у послератном развоју српске књижевности, као и непроцењив дијалог Михиза са књижевницима попут Пекића, Андрића, Десанке Максимовић, Селенића, Драгослава Михаиловића, Душана Коавачевића и многих других чија сведочанства то потврђују. // Објављено као предговор у књизи *Библиографија Борислава Михајловића Михиза*, Српска читаоница - Матица српска, Ириг - Нови Сад, 2014.

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

У истраживањима свеукупног стваралачког опуса Борислава Михајловића Михиза мр Маја Плавшић је пошла од од тематског оквира који је одредила у свом образложењу дисертације. Тај задатак је обавила на најбољи могући начин - ишчитавајући тзв. *михизовску дисперзију* у историјском контексту послератног српског модернитета у коме је Б. Михајловић имао важну улогу и као неко ко критичко-полемичким рукописом брани аутономију уметничког стваралаштва, али и модернисте из двадесетих година (случај његовог изузетног антологичарског рада). Мр Маја Плавшић је свој задатак обавила савесно и одговорно и на тај начин српској модерној књижевној историографији приложила вредан истраживачко-интерпретативни резултат – монографију о свеукупном стваралачком опусу Борислава Михајловића Михиза,

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

НАПОМЕНА: Експлицитно навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

Дело Борислава Михајловића Михиза је постало значајна тема најновијих књижевно-историјских истраживања. Студија мр Маје Плавшић је још један ваљан прилог о делу овог ствараоца који је у српској култури и уметности имао својеврсну повлашћену, чак и митску позицију, стваралац који је у годинама пред крај протеклог века имао важну улогу и у књижевно-уметничким па чак и пиолитичким превирањима. Отуда ће прича о његовој стваралачкој дисперзији бити још један повод за расправу о његовој позицији, улози али и вредности унутар књижевноисторијског контекста модерне српске књижевности. Ту врсту запитаности и отворености у ишчитавању јединствене, па самим тим и непоновљиве *михизовске* поетике садржи и дисертација мр Маје Плавшић – што је свакако ваљан резултат.

IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

НАПОМЕНА: Експлицитно навести да ли дисертација јесте или није написана у складу са наведеним образложењем, као и да ли она садржи или не садржи све битне елементе. Дати јасне, прецизне и концизне одговоре на 3. и 4. питање.

1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме: Дисертација је написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме.
2. Да ли дисертација садржи све битне елементе: Дисертација садржи све битне елементе за научне радове ове врсте.

<p>3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци: Дело Борислава Михајловића Михиза тек у новије време привлачи значајну пажњу млађих проучавалаца књижевне уметности – између осталог због те тзв. стваралачке разуђености, то јест дисперзије која може бити и негативна карактеристика за опус овога ствараоца. Ипак, мр Маја Плавшић је у тој дисперзији пронашла упоришне тачке које говоре о извесној поетичкој усредсређености овога критичара на кључне тачке модерне српске књижевности.</p>
<p>4. Недостаци дисертације и њихов утицај на резултат истраживања: Овај текст нема недостатака који би битно нарушили концепцију добро осмишљене докторске дисертације. Наравно, можда је у неким сегментима ауторка могла бити свестранија у интерпретацији – извесно је да је критичка пракса самог Михиза била она врста дисперзије која је условила да нека важна имена савремене српске књижевности остану ван његовог интерпретативног поља.</p>
<p>X ПРЕДЛОГ:</p>
<p>На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже:</p>
<p>- да се докторска дисертација "Књижевна дисперзија Борислава Михајловића Михиза" прихвати, а кандидаткињи мр Маји Плавшић одобри одбрана.</p>

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

_____
Проф. др Гојко Тешић

_____
Професор емеритус Славко Гордић

_____
Проф. др Михајло Пантић

НАПОМЕНА: Члан комисије који не жели да потпише извештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извештај образложење, односно разлоге због којих не жели да потпише извештај.